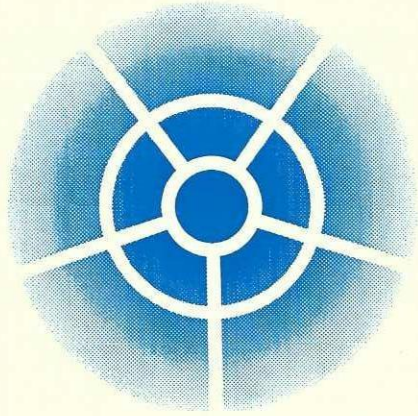

augustus 1996

44^e jaargang, nr. 3

Verkenningen
Individuele Psychologische
Kenmerken

44e jaargang nr. 3

September 1996

INDIVIDUAL
PSYCHOLOGISCHE
VERKENNINGEN

is een uitgave van
Nederlandse Werkgemeenschap
voor Individual Psychologie

redactie adres:
Potgieterlaan 21
2394 VA Hazerswoude Rijndijk
Tel. 071 - 3416110

AGENDA

14 en 15 september 1996:

Weekend 'Encouraging'

Dit weekend wordt gegeven door Theo Schoenaker.

Hoewel de bekendmaking aan de late kant was en u waarschijnlijk te laat bereikt is deze aankondiging opgenomen, omdat eveneens de mogelijkheid werd vermeld dat meerdere trainingen mogelijk zijn. U kunt hiervoor contact opnemen met:

Margriet Ebbing,

Werkgroep Encouraging-Schoenaker-Training Nederland

Gageldonk 1

5235 CR Den Bosch

Tel. 073 - 6416189

Eind 1996:

Algemene ledenvergadering. U ontvangt hierover nog nader informatie.

Januari 1997:

Onze vereniging viert dan haar 50jarig jubileum. Het bestuur is voornemens dit heuglijke feit niet ongemerkt te laten passeren. U hoort hierover binnenkort meer van ons.

ISSN: 1382-5089

Alles uit deze uitgave mag geheel of gedeeltelijk worden overgenomen of vermenigvuldigd in welke vorm dan ook, mits met bronvermelding.

Redactie:
Prof. Dr. C.C. De Keyser
Dhr. G.A.L. Kulker

loopbaanaspecten bijeen in de nieuwe uitgave 'Psychologie in arbeid en loopbaan'.

Aanleiding voor het samenstellen van dit trendboek vormt het fenomeen van de alsmaar groeiende flexibilisering van de arbeid: er is vaak geen sprake meer van een loopbaan voor het leven. Door reorganisaties, arbeidsongeschiktheid en het voortdurende veranderen van de inhoud van de functies is er in een loopbaan steeds meer sprake van tussentijdse oriëntatie. Een actieve rol van de werknemer in de sturing en continuering van de loopbaan wordt steeds belangrijker.

Van een sollicitant wordt steeds meer een weldoordachte strategie verwacht bij het veroveren van werk. Het eerste hoofdstuk van dit boek beschrijft strategieën die recent zijn ontstaan om de sollicitant toe te rusten in zijn strijd om een baan. Het tweede hoofdstuk richt zich op de rol van onder meer de sollicitant en de selecteur.

Het derde hoofdstuk behandelt recent ontwikkelde instrumenten en technieken rond loopbaanbegeleiding.

In het vierde hoofdstuk wordt de wellicht belangrijkste loopbaanbedreiging beschreven: uitval door stress.

Het boek sluit af met een hoofdstuk over de hervatting van de loopbaan na een periode van arbeidsongeschiktheid.

Het boek is bedoeld voor psychologen, personeelsselecteurs, loopbaanbegeleiders, beroepskeuzebegeleiders, arbodeskundigen en zij die voor een van deze terreinen opgeleid worden.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
A FAREWELL TO TEE DREIKURS	6
EEN KRIMI DIE NEDERLAND DE ADEM DEED INHOUDEN (VERVOLG)	9
ICASSI 1996	20
BOEKBESPREKING GEBORTE EN PERSOONLIJKHEID. DR. L. FORER PSYCHOLOGIE IN ARBEID EN LOOPBAAN, A. BREED EN A. KOOREMAN	21
AGENDA	24

VOORWOORD

Voor u ligt alweer het laatste nummer van de 44ste jaargang van *Individual Psychologische Verkenningen*. Het verenigingsjaar wordt in augustus gesloten en een nieuw jaar gaat in september van start.

In dit nummer vindt u een artikel in verband met het overlijden van Tee Dreikurs. Het vervolg van 'de krimi die Nederland de adem deed inhouden' is door de actualiteit van deze dagen wel erg actueel geworden. In het tweede en laatste deel wordt in belangrijke mate ingegaan op de dwangverpleging (TBS). Interessant is het om te lezen hoe deze in Nederland wordt vorm gegeven en dit te leggen naast de actualiteit van vandaag rond de zaak van de ontvoerde en seksueel misbruikte kinderen in België; de discussie rond het rechtssysteem dat in België wordt gevolgd bij ernstige misdrijven en gestoorde delinquenten en last but not least de discussies rond het nut van therapie voor de daders van seksueel misbruik.

Ten aanzien van dit laatste punt is het van belang wat Prof. De Keyser vermeldt rond de behandeling die enige tientallen jaren geleden is ontwikkeld in Groot Batelaar. Daarbij stel ik vast dat het erop lijkt of in deze tijd een herontdekking plaats vindt van de multi-disciplinaire aanpak bij ernstige psychische en psychiatrische problemen. De openheid tussen de disciplines, die als noodzaak hiervoor wordt aangegeven, begint vorm te krijgen. Met name in de hulpverlening en de jeugdreclassering wordt sinds kort aandacht besteed aan de zogenoemde zorgprogrammering. De inzet hierbij is het aanbod aan hulpverlening meer op maat te gaan geven. Dit vraagt een attitude van openheid en samenwerking tussen de disciplines ten aanzien van zowel de diagnostiek als de indicatiestelling om te kunnen komen tot een aanbod op maat voor de cliënt. Daarbij worden tevens grenzen van instellingen doorbroken. Het uitgangspunt voor de hulpverlening verschuift hiermee van hetgeen door de instelling als min of meer statisch aanbod wordt aangeboden naar de hulpvraag van de cliënt.

Het is in dit kader niet toevallig dat in Den Haag kort geleden een samenwerking is gestart tussen de kinderpsychiatrie, de Raad voor de Kinderbescherming, het RIAGG, de reclassering, St. Jeugdzorg en nog enkele anderen instellingen met als doel te komen tot een zorgprogramma voor gestoorde delinquenten jongeren.

In de maand augustus 1996 heeft in Italië een internationaal congres plaats gevonden over Jeugdcriminaliteit en is een internationale vereniging voor Jeugdcriminaliteit opgericht door de deelnemende landen.

Het lijkt er dus op of Prof. De Keyser op zijn wenken wordt bediend. Blijft zijn vraag: Hoe kan de *Individual Psychologie* zijn kennis en vaardigheden in deze aan-

kinder situaties, die meer en meer het nieuwe gezinspatroon worden.

Daarna volgt een licht geanoteerde literatuurbespreking.

Dr. Forer is de literatuur blijven volgen. In 1977 publiceerde zij aanvullend twee artikelen in *Journal of Individual Psychology*, Jaargang 33. Met name: Use of birth order in psychotherapie, pag. 105 - 113 en Bibliography of birth order literature in the 70's, pag. 122 -141.

Slotsom: een lezenswaardig werk als theoretisch studiemateriaal ter ondersteuning van het aspect gezinsconstellatie bij training in levensstijlanalyse. Goed als hypothesevorming. Het werk vormde de basisliteratuur voor het thema: Geschwisterkonstellation in *Wörterbuch des Individualpsychologie*. Helaas is de als basis gekozen literatuur eenzijdig engels en vooral te weinig kritisch over de methodologie voor een zo uiteenlopende veelheid. Ik zal dit een andere keer duidelijk maken in een bespreking over parallelle themata.

Forer heeft wel herhaaldelijk confirmatie gevonden van de voornaamste theoretische hypothesen uit de literatuur in haar klinische praktijk. Maar dat is eerder gunstig ter illustratie dan voor een strikte bewijsvoering.

Wat nog wacht is een onderzoek over meerlingen van tweelingen tot zeslingen.

Daar zit mooi studiewerk in gezien de nieuwere ontwikkelingen. In hoofdstuk 16 worden die onvolledig besproken.

Prof. Dr. C. C. De Keyser.

Psychologie in arbeid en loopbaan,

A. Breed en A. Kooreman, Swets & Zeitlinger Publishers, Lisse. ISBN 90-265-1439-5

Loopbaanontwikkeling en loopbaanbegeleiding staan sterk in de belangstelling. De eisen rond werving en selectie worden steeds hoger, zowel voor de personeelsmanager als voor de kandidaat. Is eenmaal de meest geschikte kandidaat geselecteerd, de vacature daarmee 'veroverd', dan ligt - door de alsmear toegenomen werkdruk en werkstress - burnout op de loer. Wordt dit tijdig erkend en begeleid, dan is preventie van loopbaanstagnatie mogelijk. Maar ook voor de gestrande werknemer is loopbaanhervatting (reïntegratie) noodzakelijk. Bovendien krijgt - ook los van de problematiek rond burnout en overbelasting - het einde van de loopbaan steeds meer aandacht. Een groep Arbeids- en Organisationspsychologen bracht deze kritieke

de verschillen tussen de geslachten.

Deel twee behandelt de groei van de persoonlijkheid en onderzoekt de invloed van verschillende gezinspatronen en volgorde in de kinderrij in relatie tot de algemene prestatie en de prestatiemotivatie. Dit laatste vooral in hoofdstuk 6. Ik vermeld hiervan een overzichtstabel van de volgorde van de motivatiesterkte volgens de geboortevolgorde, uiteraard als algemene verwachting, van hoog naar laag.

1. Oudere broer met jongere zus.
2. Enig kind als jongen.
3. Jongste van twee broers.
4. Oudste van twee broers.
5. Enig kind als meisje.
6. Oudste van twee zusters.
7. Jongere zus met oudere broer.
8. Oudere zus en jongere broer.
9. Jongste van twee zusters.

(In de Nederlandse versie ontbreekt het middelste kind.)

De volgende delen gaan de invloed na op respectievelijk:

Deel drie: roeping en beroep inclusief politiek en macht.

Deel vier: invloed op de sexuele ontwikkeling en het vinden van de identiteit, geluk in liefdes relaties en gunstige verbintenissen.

Weer een overzicht. Gunstig lijken:

1. Tussen man met een jongere zus en een vrouw met een oudere broer.
2. Tussen een man met een oudere zus en een vrouw met een jongere broer.
3. Tussen een man als jongste kind en een vrouw als oudste kind.

Minder gunstig zijn:

4. Tussen een man met oudere en jongeren zusters en een vrouw met oudere en jongere broers.
5. Tussen een man met een of meer oudere zussen en een vrouw met oudere en jongere broers.
6. Tussen man en vrouw beide oudste kinderen.
7. Tussen man en vrouw beide jongste kinderen.

Deel vijf gaat over huwelijk en ouderschap in relatie tot de geboortevolgorde van de ouders.

Tenslotte is deel zes weer algemeen: Hoofdstuk 16 stelt de vraag wat je kunt doen met deze hypothetische inzichten. Hoofdstuk 17 welke plaats in de geboortevolgorde de beste vooruitzichten biedt. Hoofdstuk 18 vraagt naar de gevolgen van de huidige en toekomstige gezinsontwikkeling naar vooral één-kinder-gezinnen en twee

wending om deze ontwikkelingen te helpen stimuleren? De Individual Psychologie is in deze zeker een belangrijke partner en wel om de volgende verworvenheden: de diepte psychologische uitgangspunten die een eigen aansluiting vinden bij ernstige psychische problematiek, de sporen die zij heeft verdient op het terrein van de delinquenten zorg en last but not least 'the open mind'. Adler heeft immers altijd zijn leerlingen voorgehouden dat de wetenschap een instrument is om met de werkelijkheid om te gaan. Daarom werd een hypothetisch uitgangspunt ingenomen. Daarnaast was en is altijd veel aandacht besteed aan de andere disciplines. Kortom wie durft de uitdaging van Prof. De Keyser aan?

Gerard Kulker
voorzitter.

Het volgende nummer van Individual Psychologische Verkenningen verschijnt in november 1996. Kopy en reacties dienen voor half oktober? in het bezit van de redactie te zijn.

A FAREWELL TO TEE DREIKURS

A long life, filled to the brim, has come to an end. The unusual life of an unusual woman, who was for many an inspiring teacher, a highly perceptive therapist, a motherly companion or just a loving human being.

On february 25, 1996, Sadie Dreikurs died, shortly before her 96th birthday, in a nursing home in Chicago, where she has spent her last years.

Tee - under this nickname she was better known, was the widow of Dr. Rudolf Dreikurs, was his co-worker and co-combatant for the development of the IP movement. With her death another section of IP history sinks into the past. But not into oblivion.

Whoever met Tee, will keep her recorded in his memory. This is how she is present to our mind: a small, frail figure with expressive features out of which the warm eyes radiated; the white hair and discreet elegance of her appearance gave her something majestic, which would be softened as soon as one got to meet and talk to her.

Beside her vivacious, powerful husband she obviously was the quieter, softer, more reserved of the two, but stood absolutely present with an independent personality. She has studied art and experienced a *début* as a painter. During this period she was married to an artist who died early. In her book 'Cows can be purple' which she had written as a textbook on the kind of art therapy she had developed, Tee has also processed the story of her life. She wrote how she met Dr. D. as a young social worker. He asserted her to combine her current work with her artistic talents. Thus she became the art therapist who taught almost all of us, who today are working with this method and realize it in counselling therapy.

Indelible is the recollection of the way Tee started a workshop: She stood at the entrance and shook the hand of each person approaching and greeted him/her by asking the name and presenting herself: 'I am Tee'. Often this was followed by a short exchange of words. At this moment she won over the individual participant, for herself, for the coming work. This would be a great value especially when working - as she often did - at mental hospitals, clinics and in prisons. Indelible as well is the recollection of the unobtrusive way in which she led discussions with the group, her preferred teaching method. Only seldom did she lecture; she needed the contact with the students, wild to percieve each individual and to make him feel

Service 030 2340775
De Slechte. 020 6225933

BOEKBESPREKING

Geboorte en persoonlijkheid. De invloed van uw plaats in het gezin op uw persoonlijkheid.

Dr. Lucile K. Forer (m.m.v.) H. Still (1886), Katwijk, Servire, 262 pp. ISBN 90.6325.220 X.

Eerder viel mij toevallig ergens in 1987 tijdens de voorbereiding van het Adlersymposium en de IP cursusopzet dit boek in handen in de boekhandel Jongerius te Bilthoven. Mijn interesse was gewekt. Ik las ter plekke enkele bladzijden uit de inleiding, het eerste hoofdstuk en controleerde de inhoudstafel. Daarin stond dat dit werk, het tweede boek van de hoofdauteur over dit onderwerp, teruggreep op het werk van Fr. Galton, Darwins neef, en vooral A. Adler. 'Na Galton hebben talloze onderzoekers de geboortevolgorde bestudeerd, maar de eerste die van mening was dat de geboortevolgorde een karakteristieke invloed had op de ontwikkeling van de persoon was Dr. A. Adler, de bekende arts, psychiater en psycholoog.' (pag. 15) Het boek sloot af met enkele bladzijden geannoteerde literatuur die in het werk als basis wordt gebruikt, verwerkt met eigen klinische en ook therapeutische ervaring. Dr. Forer is zoals ook haar echtgenoot klinisch psychologe en werd kennelijk door Adler geïnspireerd en specifiek door een recentere heruitgave van diens eerste Engelse publikatie uit 1931 'What life should mean to you', New York, Capricorn Books, 1985, de editie waarna verwezen wordt.

Zij publiceerde reeds in 1969 vanwege haar doctoraat: Birth order and life roles, Springfield (III), Ch. B. Thomas. In het hier besproken werk bouwt ze verder met een verwerking van nieuwere literatuur en eigen gegevens. De nieuwe titel 'The birth order factor: How your personality is influenced by your place in the family, New York, Mc. Kay, 1976, is mogelijk tot ons aller voordeel in het Nederlands vertaald door Machteld Smals.

Na een woord vooraf en een inleiding met historische situering volgen zes delen van elk drie hoofdstukken.

Deel een is algemeen de thema-aanbrenger met de algemene betekenis van de fratria (Geschwister) naast die van de ouders voor de vroege ontwikkeling; waarom de geboortevolgorde een rol speelt bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid en hoe dit opgaat voor de algemeen voorkomende posities van oudste, tweede, middelste en jongste. Daarna wordt ingegaan op specifieke gezinssituaties zoals grote leeftijdsverschillen, adoptiegezinnen, stiefkinderen enzovoort. Ook wordt ingegaan op

ICASSI 1996

De universiteit van Warwick, iets ten zuiden van Coventry was de locatie waar de Internationale Zomerschool dit jaar werd gehouden. Deze 29-ste ICASSI werd bezocht door zo'n 350 deelnemers uit 23 landen. Met dit aantal participanten kan gesproken worden van één van de best bezochte ICASSI's van de laatste jaren. Er was weer een ruim aanbod van cursussen, zowel in de ochtend als in de middag kon een keus worden gemaakt uit 25 tot 30 thema's. Hiermee werd een breed terrein bestreken: opvoeding en onderwijs, management, persoonlijke ontwikkeling, counseling en welzijnswerk.

De plenaire sessies aan het begin van elke dag boden interessante lezingen of demonstraties. Oscar Christensen (USA) gaf bijvoorbeeld een demonstratie van 'open family counseling', zoals hij dat jarenlang in de Verenigde Staten heeft gedaan aan de universiteit van Arizona. Eva Dreikurs hield een lezing over de betekenis van de Individual Psychologie voor de samenleving. Kortom tien zeer belangrijke bijeenkomsten toegankelijk voor ieder.

Naast tijd voor studie was er vanzelfsprekend tijd voor ontspanning en onderling contact. In een zeer ontspannen sfeer is er heel wat gepraat en gelachen.

Het is verheugend te melden dat ICASSI in Engeland is bezocht door 10 Nederlanders, onder wie vier voor de eerste keer. Van één van hen leest u binnenkort in een artikel meer.

In 1997 wordt ICASSI gehouden in Oostenrijk in het plaatsje Schladming ten oosten van Salzburg. De zomerschool duurt dan van 20 juli tot 2 augustus 1997. Misschien iets om alvast in de nieuwe agenda te reserveren !! Wie weet lukt het om in Oostenrijk met meer dan 10 Nederlanders aanwezig te zijn.

Voor meer informatie kunt u altijd contact met mij opnemen.

Theo Joosten
Dotingastate 58
8926 MR Leeuwarden
Tel. 058 - 2666462

accepted in the group. Inconspicuously she sat in a corner of the room while the group painted, but she was only seemingly not participating. Her full attention was directed toward what happened as the paintings developed. In the ensuing processing phase she often made reference to the things she had observed, but with a sense of flair for the personal sphere of the participants. The most impressive in Tee as a teacher and group leader was her incontestable authority joined by her humanness, warmth and the great care she took to never, but really never invade somebody's private sphere or to hurt. She had a sharp eye for the essential that could be noticed in a given painting, was able to perceive dynamic and movement as well as the power of the form and the significance of the colours it possessed. It always looked to me as if she could 'read between the lines'. Obviously she did not follow a scientifically set scheme of interpretation, but she let herself be touched, even seized by the images and made conclusions intuitively. She was not only a psychologist, alas! she was an artist! When discussing the results of a painting session she made her reference to the painted picture, but she addressed the author. Her sympathy centred on the artist and his/her life. Thus it never came to embarrassing exposure, but led to concern which could wake deep insights.

Encouragement, this central concern if IP spoke out of Tee's deeds and interventions. It did not appear in form of superfluous, well-meaning dispensations, but was streaming from the whole of her being; her attitude toward humans was an encouragement, which reached us in form of thoughts, ideas, observations Tee uttered, often in form of suggestions, with which she showed us the trust in new steps toward maturation.

Another wonderful gift Tee had was her sense of humour. You could laugh with her! And she was in possession of the greatest treasure of stories and Jewish jokes, which she had on her disposal when she needed to show something in a lighter fashion; or in order to take the sharp edges of a deadly serious matter. The stories could produce a different picture or relativate and relax a given situation.

In her workshops Tee was able to interlace the cognitive parts with IP theory. A newcomer thus not only had the opportunity to experience self-awareness and group interaction, but got a chance to acquire the basics of IP. Tee was a competent Adlerian, had gained her knowledge from a clear thinking master, her late husband, and certainly as an equal had discussed the theoretical issues with him a thousand times.

On this basis Tee became the trustee of Dr. D's spiritual heritage. She stood further on as sponsor of ICASSI, the summerschool founded by her husband. 1986 I saw her for the last time. She had become physically feeble. Nevertheless she stood up on the podium for the opening of ICASSI, beautiful and impressive as ever, to welcome the 400 participants. As always on such occasion she spoke about Gemeinschaftsgefühl, an attitude towards others and life, which she possessed in large amount.

On the occasion of our last time together, Tee spoke about her big concern that children today tend to be prepared for straight revenge against their elders, a development which might testify their great sensitivity related to unequal treatment, but as the same time, she said, it is a sign for their obstinacy and inability to find compromise. As before, she still was at old age deeply engaged with the present situation, with the world as it and to where it is steering.

Tee was, like Rudolf Dreikurs, inspired by a glowing fire within into which she set her hopes that it would make our planet become a warmer place to live on.

A great old lady is dead. Long live the seed she has planted!

Nani D. Wirth, Zürich.

(Uit: Individual Psychology News Letter, July 1996)

Kan men helpen bij een scriptie over de gevolgdde praktijken in deze klinieken, met stage mogelijkheden en beschrijving van de praktijkervaring ?
Ook langs academies voor maatschappelijkwerk ligt hier een werkterrein.
Wie is bereid en heeft de mogelijkheid om met de Nederlandse Justitie en de Vereniging voor Misdaadauteurs de zaak F de komende jaren te blijven volgen ?
Het kan F en de I.P. ten goede komen.

Prof. Dr. C.C. De Keyser.

Blijft nog de verwijzing bij het reclasseren met financiële en sociale voorzorgsmaatregelen.

Op valt de duidelijk grotere reikwijdte van de behandeling ten opzichte van wat Regelink omschrijft en hetgeen in de video's wordt gepresenteerd.

De theorie, die Van Asperen in zijn eerder genoemde boekwerk uiteen zet, is gebaseerd op zijn praktijkervaringen aan de hand waarvan hij verder systematiseert op wat hij in Groot Batelaar heeft gedaan. Hij onderscheid vier fasen in de Individuele therapie:

1. Contactvorming en vertrouwensband.
2. Inzichtgevende therapie: psycho-analyse en levensstijlanalyse.
3. Een voortdurend en alles doordringende bemoediging.
4. Aanpassing: een speciale etappe die nodig is ter voorbereiding op en begeleiding van de resocialisering en de reclassering.

Daarnaast is er een reeks sociotherapieën, die van Asperen opdeelt in twee grote groepen (pag. 107)

Sociotherapie

1. <i>Milieutherapieën:</i>	2. <i>Bevrijdingstherapieën:</i>
Gemeenschapsorganisatie	Speltherapie
Groepswork	Arbeidstherapie
Sfeerscheppende maatregelen	Kunst- en expressietherapie

Dat alles wordt door van Asperen met ervaring en wijsheid toegelicht en is een pleidooi voor grote openheid en samenwerking tussen de verschillende stromingen zoals ook de Duitse richting binnen de I.P. met E. Ringel, R. Schmidt en R. Antoch kenmerkt.

Ik wil deze bijdrage afsluiten met een oproep.

Kunnen deze beschouwingen leiden tot een herwaardering van de specifieke bijdrage van Adler aan de psychiatrie en de psychotherapie in verband met criminaliteit, delinquentie en predelinquentie ?

Kan daarmee eventueel iets gebeuren naar de buitenwereld in onder meer politieel verband, in contact met de communicatiediensten en PR-mensen en de betrokken TBS-klinieken te beginnen met contacten met het Pieter Baancentrum ?

EEN KRIMI DIE NEDERLAND DE ADEM DEED INHOUDEN

DEEL 2

2. EEN POGING TOT INTERPRETATIE VAN DE DADER F. ENKELE AANVULLINGEN.

2.1. *Uit het proces verslag.*

De vader van F was een Duitser, die gehuwd was met een Nederlandse vrouw. Tijdens de tweede wereldoorlog was de ouder ondergedoken. (Was hij joods ? CDK) Er zijn in die periode 'een paar kinderen gestorven', aldus de Voorzitter van de Rechtbank. Was F de enige die overbleef ? Dat zou eventueel de moederbinding of misschien een verwenning vanwege de overbezorgdheid van moeder verklaren. F kon daarna secundaire studies doen en later een ingenieursstudie doen te Delft. (Illustratie van goede Bèta begaafdheden. CDK)

In hetzelfde overzicht van het verhoor vind ik een verduidelijking van de reeds vermelde wraaklust:

Na de middelbare school gaat F in militaire dienst. Tijdens zijn dienstitijd is hij in psychiatrische behandeling, omdat hij moeite heeft met schietoefeningen. Rechter: Wat stond u tegen ?

F.: We moesten toen schieten op silhouetten die op mensen geleken. Dat bracht mij in verwarring. En het maakte veel lawaai.

Rechter: Na uw dienstitijd bent u naar de T.H. in Delft gegaan. Intussen was u getrouwd. U wilde steeds andere dingen doen dan mensen van u verwachtten, dat komt in heel uw leven terug. U bent financieel directeur geweest van een Amsterdams bedrijf. Men accepteerde u niet. U bent naar het buitenland verhuisd. Terug in Nederland bleef u zitten met wraakgevoelens t.o.v. mensen die u niet goed behandeld hadden. U had fantasieën dat u die mensen iets wilde aandoen. Daar hebt u indringend over gesproken met uw vrouw. We hebben het dan over een periode die begon in 1974 en ongeveer zes jaar heeft geduurd. Uiteindelijk bent u door de rechter in het gelijk gesteld.

F.: De wraakgevoels zijn gesleten. Voor mijn gevoel had ik daar een streep onder gezet. Ik probeerde toen me er snel overheen te zetten, maar het kwam steeds

naar boven. De uitspraak in de civiele procedure, waarbij ik in het gelijk werd gesteld, is voor mij heel belangrijk geweest. Toen is het gesleten.

Rechter: In 1975 - 76 hebt u last gehad van erupties. U werkte bij een organisatie-adviesbureau. Maar u kon zich onvoldoende ontplooien. Toen bent u een eigen adviesbureau gestart. Dat ging aardig. U bent toen gaan drinken ?

Rechter: Met uw laatste werkgever in Nijmegen heeft u moeilijkheden gehad. In twee procedures bij de rechtbank hebt u ongelijk gekregen. U had toen sterke wraakgevoelens. Ten opzichte van wie ?

F.: Ten opzichte van de mensen die het wanbeheer hadden gepleegd en vooral de eerste rechter.

Rechter: Het ging om een project Nieuwe Banen. Daar waren vier andere mensen bij betrokken. U beschouwde het project als een totale nederlaag. U bleef zitten met een grote schuldenlast en bent verbitterd geworden. U bleef achter met haat tegen die vier mensen en u begon na te denken om wraak te nemen.

F.: Ik denk dat zoals u het formuleert wat in het rapport van het Pieter Baancentrum onder woorden is gebracht, er maar een deel overblijft van wat er bedoeld wordt.

Rechter: Het globale idee is: u wilde zich apparatuur aanschaffen om

Rechter: Eigenlijk wilde u die vier mensen, de vier van Nijmegen, zelf iets aandoen.

F.: Niet rechtstreeks. Dat zou te opvallend en te moeilijk zijn. Het kunnen ook wel vijf, zes of zeven mensen zijn geweest, dat doet er niet zoveel toe. Maar het zouden beslist gewelddadige dingen zijn geweest. God zij dank is het in dat stadium gebleven. Maar er zijn wel momenten, dat ik dat nog wel eens heb. Als we er over praten komen die haatgevoelens weer boven.

Rechter: De heer H. had u nooit iets aangedaan. Was hij alleen het instrument ? (sic) Het had ook een ander kunnen zijn.

F.: Ja.

Verder geeft F. aan dat dit idee wel vervaagd is. Maar op de vraag:

Rechter: Als u niet was opgepakt was het dan toch doorgegaan ?

F.: Dat is niet onmogelijk.

Nog een element. Hoe stond F. tegenover de TBS procedure en het psychiatrisch

het inzichtgevend aspect ook de versterkende bemoedigende, trainende kant heeft.' (pag. 92)

Ik vind deze tekst belangrijk omwille van de openheid die zij laat ten aanzien van de psycho-analyse maar ook om de nadruk op de noodzakelijke complementariteit. In het door mij besproken concrete geval wil ik zelfs benadrukken dat de indicatie voor F wel opgaat in verband met leeftijd, zelfanalyse en intelligentie voor mogelijk de onderliggende problematiek als de moederbinding. Maar in het licht van een mogelijke reclassering zeker te eenzijdig en arm is. Overigens stelde dr. Regelink nogal gelaten: 'Soms wordt het nog wel wat.'

Ik zal nu eerst een korte beschrijving geven van Groot Batelaar aan de hand van het belangrijke eerder genoemde duitstalige artikel van Dr. Arendsen Hein 'Adler zum Gedenken'. Arendsen Hein geeft de volgende schematische voorstelling van de psychotherapeutische, reëducatieve praktijk:

- a. De psychotherapeutische sfeer wordt gedragen door de bemoedigende houding en attitude van de stafmedewerkers.
- b. Er wordt geappelleerd aan de (beste) capaciteiten. (Fähigkeit van ieder individu om bij te dragen aan medemenselijkheid door middel van vrijwillig engagement; het dragen van medeverantwoordelijkheid voor de democratische discipline en organisatie van het interne zelfbestuur voor zover de draagkracht van elk individu reikt.)
- c. Men volgt zowel inzichtbrengende als reëducatieve psychotherapie waaronder groepstherapie en psychodramatherapie. Dit met als doel het leren kennen van de eigen persoonlijkheid, levensstijl en levensplan en het zich bewust worden van de verborgen motieven van het eigen handelen. Dit proces wordt niet alleen op gang gebracht door verbale instructie en verstandelijk inzicht, maar ook door het opdoen van gevoelskennis en bespreking van werksituaties en atelierervaringen.
- d. Speciale dramatechnieken: psychodrama en sociodrama.
- e. Het aanwenden van expressieve technieken met een plakkaat verf of zelfs vingerschilderen (fingerpainting).
- f. Tot de therapie wordt ook gerekend de training om in het geheel van relatieve vrijheid gebruik te maken van gegeven-vertrouwen en dragen-van-lasten naar draagkracht, waarbij gebruik wordt gemaakt van een systematisch uitgebouwde reeks arbeidsopdrachten in vijf categorieën (onder meer de normale onderhoudsactiviteiten binnen de inrichting).

Misschien is de opvatting van Adler over de misdaad meer aangewezen dan de ongetwijfeld ook nuttige maar toch ontoereikende, zelfs intensieve psycho-analyse. Laat me duidelijk maken waarom ik dat vind.

Uiteraard is de psycho-analyse een inzichtgevende, onthullende psychotherapie. Zij kan door herbeleving gekoppeld aan herkenning de oorzaak in het verleden van de stoornis bewust maken. Maar dit als voorbereiding op reclassering omdat bewustwording alleen ontoereikend is voor de behandeling van neurose en psychose. Misdadigheid en moorddadigheid vraagt meer. Trouwens er waren reeds vroegtijdig psychiaters die van oordeel waren dat naast psycho-analyse ook een hulpverlening was in de zin van een toekomstgerichte psychosynthese (Assagioli, Maeder en later zelfs Jung).

In 'Psychotherapie' verwoordt van Asperen, die een zeer open opvatting van psychotherapie hanteerde in veelzijdige werkvormen, het als volgt: 'De freudiaanse psycho-analyse ziet in het onbewuste in de eerste plaats het verdrongene. De analyticus ziet het daardoor als zijn taak om attent te zijn op de plaatsen waar het onbewuste tracht te ontsnappen, bij voorbeeld in dromen, fantasieën, Fehlleistungen, versprekingen enzovoort. Hij probeert deze ontsnappingen te bevorderen door vrije associaties aan te moedigen in een 'therapeutische sfeer' of analytische situatie'. Deze situatie, gekenmerkt door attributen als de divan, de strategische opstelling van de analyticus, de stilte, is erop gericht de waakzaamheid te verminderen zodat onbewuste inhoud uit steeds diepere lagen bewust kunnen worden. (pag. 89) (De neo-freudianen zijn minder gehecht aan de divan. CDK) Doordat de werkelijke gedachten, gevoelens en wensen zich verbergen achter constructies als overdracht van gevoelens uit het verleden op personen uit het heden, afweermechanismen, dromen, symbolen enzovoort moet de interpretatie of vertaling of ontmaskering van wat zich presenteert ook tot de techniek van de bewustwording worden gerekend. (pag. 90)

In de individuele therapie gaat het om de exploratie van de meest fundamentele gevoelens en hun invloed op de meningsvorming en de levensstijl. (pag. 90) Maar dat is niet voldoende meent van Asperen, (pag. 91) want de analyse brengt wel tot zelfinzicht, maar 'zelfinzicht zonder de kracht of de moed om een nieuwe levensstijl te ontwikkelen.' 'Op het laatst genoemde gevaar, namelijk dat de patiënt de kracht of de moed mist om verworven inzichten productief te maken moeten wij nog nader ingaan. Dat wijst op de noodzaak dat de individuele psychotherapie naast

rapport. In deel 1 is reeds opgemerkt dat F. zelf een TBS-verpleging wilde als element van straf.

Rechter: Toen er werd gevraagd of u wilde meewerken aan een psychiatrisch rapport hebt u geantwoord: 'Ja graag. Ik wil mezelf graag leren kennen.' Dat horen we hier vaker. Ik heb begrepen dat er een aantal dingen in het rapport staat waar u het absoluut niet mee eens is.

F.: Er zijn dingen waarvan ik het gevoel heb dat ze anders opgemerkt zijn dan ik ze bedoeld heb. Maar het geeft wel een bepaalde lijn aan waarin ik me herken.

En verder nog:

Rechter: De conclusie van de psychiater is dat er sprake is van ernstige depersonalisatie. Hij ziet verder geen ernstige psychiatrische symptomen. U zegt wel: 'Ik heb mijn gevoel op nul gezet.' U was een robot, u werkte met commando's, als in een militaire operatie. Maar het is niet denkbaar dat men zijn gevoelens zo kan uitschakelen, het is een kwestie van een knop omdraaien, het gaat onbewust. Volgens het rapport hebt u tijdens het plegen van de daden de ongeoorlooftheid wel ingezien, maar minder dan gemiddeld. In feite kan het u slechts in verminderde mate worden toegerekend. U kunt zich nog steeds heftig opwinden over 'Nijmegen'. Het is niet uitgesloten dat u opnieuw een grote operatie zou plegen. Het advies is dan ook TBR en langdurige individuele behandeling. Aldus het rapport. Wat vindt u daar nou van ?

F.: Als de behandeling diep genoeg graaft en fundamenteel is, heb ik er wel angst voor. Als zo'n behandeling oppervlakkig gebeurt, zet ik die mensen in de hoek. (Enigszins agressief intellectueel superioriteitsgevoel. CDK)

Rechter: U kunt in discussie best onaangenaam zijn.

F. : Als de behandeling diep genoeg graaft en fundamenteel is, heb ik er wel angst voor, maar het is de enige mogelijkheid die ik zie. Maar het is niet met een glimlach: dat lijkt me nou ontzettend fijn.

In datzelfde verband zegt F. nog tijdens het procesverhoor:

F.: Ik denk dat ik een heleboel voel, maar niet alles. Als ik wel normale gevoelens zou hebben, dat zou verschrikkelijk zijn, dan zou ik niet op deze wereld kunnen leven. Ik heb moeite met mijzelf.

Desgevraagd weet de toenmalige burgemeester van de woonplaats van F. zich te herinneren: 'F. was een onopvallend figuur, teruggetrokken en eenzelveig zonder veel contacten.'

2.2. Een voorlopige diagnose van de levensstijl of persoonlijkheid van F.

In 1987 - 88 heb ik in het cursusprogramma een voorlopige levensstijl gediagnosticeerd, die ik de afgelopen jaren wel heb verfijnd maar niet grondig heb hoeven wijzigen ondanks de nieuw aangeleverde feiten.

De algemene indruk van F. komt volgens de inzichten van Adler overeen met het heersende type. Dit type leeft met een positief zelfbeeld. D.w.z. Ik ben O.K. in zekere mate onderbouwd door een vrij hoge bèta-intelligentie en een hoge graad van activiteiten.

In de gevangenis is F vrij actief bezig met intellectuele activiteiten, vooral met Japans studeren en met een cursus schrijfvaardigheid. Hij is begonnen met een autobiografie. Iedereen vindt hem intelligent. Het is wel een private intelligentie ten eigen diensten en t.b.v. de in eenzaamheid langdurig uitgeoede, minutieus voorbereide actieplannen. Zijn positieve zelfbeeld wordt gekenschetst door een intellectueel superioriteitsgevoel en de eis van gelijkhebbij tot betweterigheid. Een superioriteitsgevoel met een tekort aan sociale gezindheid. Hier schiet blijkbaar ook de sociale intelligentie tekort. Overal waar F moet samenwerken mislukt hij telkens weer in zijn beroepsmatige ondernemingen. Met zijn falen groeit van de weeromstuit een diep minderwaardigheidsgevoel, vertaald naar de om de schuld extrapunitief op anderen te schuiven. Zij zijn niet O.K. De maatschappij deugt niet. Hij wordt eenzelveiger en wat nog gevaarlijker is, wraaklustiger. Dat verdwijnt weer wat door voldoende inzicht in de onmogelijkheid om zich op een tamelijk groot aantal beschuldigen effectief te wreken en wordt uiteindelijk afgewenteld op een symbolisch gekozen slachtoffer, welke daad ook zijn vernederende werkloosheid en gebrek aan financiële middelen kan oplossen. Hier voegt zich een hoge secundariteit bij de activiteit. Jarenlang werkt hij als een hoog geprogrammeerde intelligente robot aan een meesterplan. Alles wordt minutieus voorbereid; zelfs kleine elementen uit het scenario worden aan parallelle misdaden ontleend. De geschiedenis met de afgesneden pink is bij voorbeeld ontleend aan de gelijktijdige ontvoering van een Belgisch-Frans industrieel, baron E. En voor het vaststellen van te vragen losgeld heeft hij werken over diamanten bestudeerd.

Justitie toevertrouwd aan een bekende van Prof. Baan, met name Dr. W.G. Arendsen Hein. Deze leerde, in de periode waarin rechten studeerde en promoveerde de psychologie van Adler kennen. Uit onvrede met de toenmalige strafbedeling en aangespoord door de kennismaking met de Individualpsychologie volgde hij een studie geneeskunde, die hij voltooide met een studie psychiatrie.

Samen met Prof. Baan was Dr. Arendsen Hein betrokken bij de nieuwe school van Ir. Kees Boeke, de Kinderwerkplaats. Bij deze ontwikkeling waren ook andere Nederlandse Adlerianen betrokken waaronder Vinkenborg en de leraar en psychotherapeut H. van Asperen. Deze laatste werd door Arendsen Hein aangetrokken als psychotherapeut in Groot Batelaar en zou de theoretische verantwoording hiervan opstellen in een Nederlands boekwerk in de reeks Mens en Medemens 'Psychotherapie. Concentrische Methode, Utrecht, Spectrum, 1963.

Zelf publiceerde Arendsen Hein in een Duitse uitgave van 1957 'Alfred Adler zum Gedenken', uitgegeven door eine Arbeitsgemeinschaft van de Internationale Vereinigung für Individual Psychologie, met een ander oud lid en cursusleider van de NWIP Alexander Müller (eerste secretaris) en Dr. Alexandra Adler (voorzitter) een belangwekkend artikel: 'Neue Wegen in der Behandlung der Verbrecher. Technik einer Soziotherapeutischen Anstaltsbehandlung, pagina 32 tot 63. Daarin zegt Arendsen Hein onder meer: 'Reeds als jonge rechten student had ik de IP leren kennen, unbefriedigt von der Art des Strafvolzuges en van de behandeling der misdadigers in strafinrichtingen en gevangenissen, hebben de opdrachten van Adler als 'Wegbereiter' van een nieuwe tijd een diepe indruk op mij gemaakt en mij ertoe aangezet zijn leerling te worden en later psychiatrie te gaan studeren. In de jaren van mijn werk als psychiater/directeur van Groot Batelaar werd mij vooral de grote verdienste van Adler voor een beter begripen van misdadigers steeds meer bewust.' Hij noemt zelfs Groot Batelaar 'in ihrer Art eine einmalige Anstalt, einmalig in diesem Lande und in Europa, vielleicht in diesen Augenblick noch einzig in der Welt.' (pag. 23)

Misschien zal blijken dat ze ook nu nog een voorbeeld is en dat men terecht op het Internationaal IP congres in Nederland in 1957 naar pelgrimeerde. Misschien kan ze ook nu nog maatschappelijk nuttig zijn, geheel in de geest van Adler, toch de enige dieptepsycholoog, die de misdaad heeft gezien en behandeld als psychische stoornis in een continuüm van neurose tot psychose.

3.4. De Individual Psychologie en de behandeling van delinquenten.

Belangrijk is ook een gerechtsessie in de kliniek, die moet beslissen over het wel of niet verlenging van de TBS niettegenstaande de weerstand van Mark. Bij elkaar genomen een zeer aannemelijke en goed gestructureerde opleidingsvideo voor personeel in de kliniek met een positieve maar nuchter voorgestelde voorlopig goede afloop. Maar vooral een goed opgebouwde doorbraak van bewustwording; het tot en met herleefde, herinnerde en geaccepteerde besef van moord, die eerst als ongeluk was verdrongen en een aanzet tot een vorm van multi-disciplinaire samenwerking en afstemming tussen therapieën bij behandeling van een delinquent. Therapieën die compatibel zijn. Dat wil zeggen dat de psycho-analyse onder meer diagonaal is geworden en dus met een vorm van Individual Psychologische therapie kan samengaan. Daarmee is zij een aanwinst en aanvaardbare verruiming ten aanzien van de voorstelling die eerder door dr. Regelink werd gegeven. We mogen ervan uitgaan dat dit de vorm is, die F. mutatis mutandis te wachten staat. Misschien dat dit beeld nog verrijkt en verbeterd wordt door een 'terugkeer naar de bron' wat tegelijk ook een 'meegaan met de goede stroom' kan betekenen. Soms is een stap terug een hele weg vooruit. 'Un recul pour mieux sauter'.

3.3. *De oorsprong van de TBR en de klinieken voor TBS.*

In de vijftiger jaren (1951) werd in Utrecht, als een uitvloeisel van de leerstoel forensische psychologie, die aan Prof. Dr. P.A.H. Baan was toegekend, een Psychiatrische Observatie Kliniek (POK) gesticht als het praktisch verkenning- en onderzoekscentrum voor criminologie. Prof. Baan was bij Prof. Rümke gepromoveerd op een kritische studie van de Individual Psychologische grondbegrippen waaronder het Minderwaardigheidsgevoel. Dit was ook het eerste verkenningsonderzoek inzake een vrij nieuw moment of fase van meer psychologische aard in de strafbedeling, die toen nog TBR heette (Ter Beschikkingstelling van de Regering) en voor wat voorlopig ook nog een moment van 'dwangverpleging' werd genoemd met het oog op reclassering in de maatschappij van daarvoor geschikt geachte criminelen. Later werd deze kliniek ter herinnering aan haar stichter genoemd het Pieter Baancentrum voor indicatiestelling. Maar intussen waren er meer klinieken voor TBS. Er zijn er momenteel een zevental naast sociale reclasseringscentra. Van een nog veel duidelijker Individualpsychologische inspiratie was een enig, zeker origineel centrum: een reclasseringsgemeenschap te Lunteren bij Utrecht opgericht. Bestuurlijk als activiteit van het Leger des Heils werd in 1953 Groot Batelaar opgestart. De psychiatrische leiding werd door de toenmalige Minister van

Mogelijk ligt de wortel van zijn minderwaardigheidsgevoel - die de onderliggende basis van zijn superioriteitscomplex is - in zijn eenzame, waarschijnlijk overbeschermde moederzorg. Als moederskind verwend worden en met niemand anders rekening moeten houden. In Freudiaanse termen is dit het Oedipoescomplex of Moederbinding. Het minderwaardigheidsgevoel, gesublimeerd tot een superioriteitsgevoel, wordt versterkt door zijn sociale mislukkingen en vertaalt zich in een zelfgenoegzame, volstrekt eenzame misdaadplanning. Ook tijdens zijn gevangenschap is er geen medeleven met andere gevangenen. Er ontstaat geen kameraadschap, ook niet met een gevangene die hem betreft bij een ontsnappingspoging. De problematiek is slechts bijkomstig Freudiaans. De essentie lijkt mij, thans nog meer dan vroeger, Adleriaans in scherpe contouren. De indicatie voor een inzichtgevende therapie lijkt mij wel aanwezig. Maar evenzeer lijkt deze mij alleen genomen als onvoldoende. Wat heeft F. eraan als hem zijn probleem inzichtelijk wordt gemaakt, maar gedragsmatig blijft steken in zijn egocentrische asocialiteit?

Ik zal nu verder aangeven wat de beslissing tot een TBS in het algemeen en voor F kan en vermoedelijk zal inhouden.

3. NAAR DE TBR OF TBS FASE VAN HET VONNIS.

3.1. *De aard van een T.B.S.-behandeling:*

Sinds eind 1995 is F overgebracht naar de van Mesdagkliniek in Groningen, een van de best bewaakte instellingen voor T.B.S. in Nederland. Wat staat F daar te wachten? Het antwoord op deze vraag wordt gegeven door de toenmalige directeur psychiater van deze instelling. Door journalisten ondervraagd over wat zo'n dwangverpleging inhoudt, zegt dr. Regelink het volgende: 'Het gaat om een heel intensieve, actieve, directe psycho-analytische behandeling. Dat betekent dus dat je iemand door een heleboel gevoelige toestanden heen jaagt. Dat genereert een reactivering van oude angsten en paniek. Je gaat met die mensen willens en wetens door een soort crisis heen. Daar moet je jezelf tegen beveiligen en dat kan alleen in een gesloten setting. Het gaat om mensen die ernstig psychisch ziek zijn en bewezen hebben dat ze gevaarlijk zijn voor hun omgeving. Het idee is dat als je de ziekte van deze mensen behandelt ze niet meer gevaarlijk zijn en je ze vrij kunt laten. Zie het als een chirurgische behandeling: het psychische abces moet verwijderd worden. Dat doet pijn en is niet zonder risico. Je kunt om het probleem heen of er

doorheen. Soms raad ik het af om er doorheen te gaan, want bij sommige mensen blijft er dan een puinhoop achter. Mensen die een beetje lef hebben moeten er doorheen want dan wordt het misschien nog wel wat.' (Een onzeker perspectief of prognose, maar in ons geval een verantwoord risico. CDK)

Mr. W. Anker, de advocaat van F, voerde op verzoek van F gesprekken met het Ministerie van justitie om zijn cliënt naar een TBS-kliniek overgeplaatst te krijgen na een second opinion van dr. Regelink en na het advies van het Pieter Baancentrum.

Volgens dr. Regelink werkt de Mesdagkliniek op basis van inzichten uit de kinderpsychiatrie. Nogmaals dr. Regelink: 'Wij denken dat de basis van een groot aantal psychische ziekten in de kindertijd zit. Dat betekent dat je weer helemaal terug moet roeien om die zaak weer op te graven (Freudiaanse archeologie. CDK) Dat duurt lang, is duur en je moet er zuinig mee zijn. Alleen toepassen op mensen die er niet kapot aan gaan. Dus is er een selectie procedure. De patiënten worden voortdurend met zichzelf geconfronteerd. Soms gaat het vooral om overlevingsstrategieën. In de Mesdagkliniek gaat het vooral om mensen die ontwikkelingsstoornissen hebben. Je moet pal naast ze blijven staan. Je gaat er samen doorheen. Dat is soms voor de behandelaar niet zo moeilijk als voor de behandelde.' (Mij lijkt dit een duidelijke grensoverschrijding van de traditionele psycho-analytische neutraliteit. Maar de kinderpsychiatrische aanduiding of indicatie lijkt wel aanwezig. CDK)

3.2. *Video materiaal omtrent de Ter Beschikking Stelling:*

De eerste videoband is gemaakt door O. Konings en geeft een beeld van de oplegging en uitvoering van de maatregel TBR, 1984 - 85.

Naast het volgen van het verblijf van een verdachte in het Pieter Baancentrum is ook voor het eerst uitgebreid gefilmd in een van de zwaarst beveiligde klinieken in Nederland en wel de Mesdagkliniek te Groningen. Dankzij een intern verblijf van de filmploeg gedurende enige weken is het mogelijk een indringend beeld te geven van het leven binnen de inrichting te schetsen. Situaties zoals het verblijf van een terbeschikkinggestelde in een isoleercel, worden afgewisseld met korte interviews met bewoners en behandelaars waarbij de diverse problemen rond de dwangverpleging en -behandeling uitgebreid aan bod komen. Bij grote uitzondering is een rechtbank bereid gebleken haar deuren te openen voor het maken van opnames van een verlenging van een TBR. De film geeft een helder beeld over het systeem van

dwangverpleging zoals dat in Nederland bestaat. Bekroond met het Gouden Kalf voor de beste documentaire tijdens de Nederlandse filmdagen in 1984. (Catalogus VEVG, pag. 143)

Een recenter beeld wordt geschetst in een videofilm uit een parallelkliniek, met name de Pompekliniek te Nijmegen, die ik kon bestellen dankzij de vooraankondiging in ons decemberblad van Individual Psychologische Verkenningen. Ik heb hem enkele keren bekeken. De videofilm is in zoverre een parallel geval als de zaak F doordat het ook hier een moordzaak betreft, zij het een passionele moordzaak waarvan de problematiek veel meer in de kern een Freudiaanse is dan bij F. De videofilm is instructief en aanvaardbaar aangezien zowel de voorgestelde vorm van psycho-analyse als de individuele vorm van psychotherapie niet aan divansessies gebonden is zoals in de zogenoemde klassieke psycho-analyse. De aanpak is tot mijn en mogelijk ook u tevredenheid intussen ook vollediger vanwege de multi-form of multidisciplinaire opzet.

Het gaat om een nagespeeld docudrama over de TBS-periode van een in de film genoemde Mark van Vlijmen, die tot tweemaal toe verlengd wordt. Respectievelijk met twee en nog een met één jaar. Een behandeling dus van in totaal vijf jaar. De titel van de band 'Weerstand' verwijst naar het verzet van Mark tegen de verlenging van de TBS.

In zijn kern is de band een weergave van het werk van de verschillende therapeuten met Mark, die zijn verloofde Petra vermoorde. Zij geeft hiermee een totaalbeeld van de behandeling en de op elkaar afgestemde therapieën. Eerst gaat de moderne psychotherapeut en psycho-analyst Fred in op de verdrongen achtergrond van het delict en de afweermechanismen. Aansluitend volgen de gesprekken met en bezoeken aan de ouders van Mark samen met de relatietherapeut Stef. Wat hierin opvalt is de 'afwezige' vaderfiguur die in een hartinfarct is gevlucht en de overbezorgde moeder die tijdens de kinderjaren van Mark vanwege hysterie-achtige verschijnselen voor een psychiatrische behandeling is opgenomen. In de contacten met de sociotherapeut Anette valt op dat zij tegelijk een analogie-figuur is van Petra de vermoorde verloofde van Mark. De sociotherapeut verkent de relatie van Mark met vrouwen en weet meteen ook grenzen te stellen. In deze relatie komen achtereenvolgens aanbod de problematische omgang met vrouwen van Mark; een verborgen gebleven incest-periode tijdens zijn prepuberteits- en puberteitsjaren met een intussen gestorven tante; de moeilijke gezinsrelatie. Tussendoor zien we de contacten van Mark met medebewoners en hun bezoekende verwanten; het werken in een atelier voor houtbewerking en de voorbereiding van Mark op begeleide vrijheid.